

Asia: VN/846/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Turvallisuustutkinnasta säädetään turvallisuustutkintalaissa (525/2011). Turvallisuustutkinnan tarkoituksena on yleisen turvallisuuden lisääminen, onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäiseminen sekä onnettomuuksista aiheutuvien vahinkojen torjuminen. Turvallisuustutkintaa ei tehdä oikeudellisen vastuun kohdentamiseksi. Turvallisuustutkintalain lisäksi tutkinnassa noudatetaan, mitä onnettomuuksien tutkintaa koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään ja Suomea sitovassa kansainvälisessä veloitteessa määrätään. Turvallisuustutkinnan kansainvälinen sääntely koskee merenkulkua, ilmailua ja rautatieliikennettä. Turvallisuustutkintaa varten oikeusministeriön yhteydessä on Onnettomuustutkintakeskus. Keskus suorittaa tehtävänsä itsenäisesti ja riippumattomasti.

Turvallisuustutkintalain 6 §:ssä säädetään Onnettomuustutkintakeskuksen alueellisesta toimivallasta. Sen 1 momentin mukaan turvallisuustutkinta voidaan tehdä onnettomuudesta, joka on tapahtunut Suomessa. Täten turvallisuustutkintalaissa säädetty toimivalta-alue kattaa myös Ahvenanmaan. Turvallisuustutkintalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 204/2010) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan turvallisuustutkintalain soveltaminen Ahvenanmaalla määräytyy Ahvenanmaa itsehallintolain (1144/1991, itsehallintolaki) perusteella. Turvallisuustutkintalakia koskevan hallituksen esityksen mukaan turvallisuustutkintalakia ei sovelleta Ahvenanmaalla aloilla, joilla lainsäädäntövalta kuuluu itsehallintolain 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle. Esimerkkinä turvallisuustutkintalakia koskevassa hallituksen esityksessä tällaisesta on mainittu palo- ja pelastustoimi (itsehallintolain 18 §:n 6 kohta). Kyseistä esimerkkiä voidaan pitää kömpelönä. Turvallisuustutkinta ei ole osa palo- ja pelastustoimea. Toisaalta turvallisuustutkintalakia sovelletaan sitä koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan aloilla, joilla lainsäädäntövalta Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluu valtakunnalle, kuten kauppamerenkulku ja ilmailu (itsehallintolain 27 §:n 13 ja 14 kohta). Turvallisuustutkinta voidaan lukea tietyiltä osin osaksi merioikeutta ja ilmailuoikeutta. Tähän perustuu Onnettomuustutkintakeskuksen selkeä toimivalta näillä aloilla tapahtuvien onnettomuuksien osalta myös Ahvenanmaalla.

Toimivaltakysymykset tulee säätää selvästi. Onnettomuustutkintakeskuksen toimivalta Ahvenanmaalla määräytyy turvallisuustutkintalain hallituksen esityksen perustelujen mukaan tapauskohtaisen harkinnan mukaan. Käytännössä Ahvenanmaalla tapahtuvien onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnassa tulee hallituksen esityksen perustelujen mukaan tehdä yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa. Ahvenanmaan maakunnalla ei ole turvallisuustutkintaviranomaista. Ahvenanmaan maakunnan intressissä on, että yleistä turvallisuutta parannetaan myös Ahvenanmaalla turvallisuustutkinnan keinoin.

Onnettomuustutkintakeskus on tutkinut Ahvenanmaalla tapahtuneita onnettomuuksia niin kauppamerenkulun kuin ilmailunkin osalta. Nyt lausunnolla olevassa luonnoksessa 2.7.2021 hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi on ehdotettu nykyistä vastaavalla tavalla säädettäväksi 28 §:n 1 momentin 41 kohdassa, että ilmailu ja kauppamerenkulku kuuluisivat eduskunnan lainsäädäntövaltaan myös Ahvenanmaan osalta. Tältä osin toimivaltajako on selkeä ja Onnettomuustutkintakeskus pystyy täyttämään Suomen kansainväliset veloitteet myös Ahvenanmaalla.

Nykyisen ja ehdotetun lainsäädännön valossa on epäselvää, kenen toimivallassa on tutkia Ahvenanmaalla turvallisuustutkintalain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut suuronnettomuudet sekä turvallisuustutkintalain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetut suuronnettomuuksien vaaratilanteet sekä muut onnettomuudet ja vaaratilanteet, jotka sattuvat muulla sektorilla kuin kauppamerenkulussa tai ilmailussa. Turvallisuustutkintaa voidaan kuitenkin tehdä millä tahansa elämäalueella tapahtuneesta vakavasta onnettomuudesta tai vaaratilanteesta taikka poikkeuksellisesta tapahtumasta.

Onnettomuustutkintakeskuksella on osaamista ja resursseja tukea ja auttaa Ahvenanmaan maakuntaa turvallisuustutkinnan keinoin yleisen turvallisuuden parantamisessa kaikenlaisten vakavien onnettomuuksien ja niiden vaaratilanteiden sekä poikkeuksellisten tapahtumien osalta. Turvallisuustutkinnan edellytysten turvaamiseksi on tärkeää, että toimivalta on etukäteen selkeästi säädetty. Käytännön kokemusten perusteella Onnettomuustutkintakeskuksella on erinomaiset edellytykset toimia hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten kanssa. Osa Onnettomuustutkintakeskuksen asiantuntijoista on Ahvenanmaalaisia, joten Onnettomuustutkintakeskuksella on asiantuntemusta myös Ahvenanmaan erityisolosuhteista.

Alan tuorein tutkimustieto osoittaa, että turvallisuustutkinnan voidaan katsoa muodostavan oman oikeudenalansa, joka on osa turvallisuuslainsäädäntöä. Onnettomuustutkintakeskus ehdottaa, että uuden Ahvenanmaan itsehallintolain 28 §:n 1 momentissa säädettäisiin erikseen, että turvallisuustutkinta kuuluu eduskunnan lainsäädäntövaltaan. Vastaavasti uuden Ahvenanmaan itsehallintolain maakuntapäivien lainsäädäntövaltaa koskevaan 27 §:n 1 momentin 10 kohtaan tulisi lisätä yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevana poikkeuksena myös turvallisuustutkintaa koskeva 28 §:n 1 momenttiin lisättävä turvallisuustutkintaa koskeva kohta. Nämä muutokset selkeyttäisivät turvallisuustutkintaa koskevan toimivaltajon, turvaisivat vaikuttavan turvallisuustutkinnan

tutkintaedellytykset ja varmistaisivat turvallisuustutkinnan nopean käynnistämisen myös Ahvenanmaalla riippumatta vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen laadusta.

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutuksia Onnettomuustutkintakeskuksen tarvitsemiin resursseihin.

Helke Hannamari
Onnettomuustutkintakeskus